

L'oportunitat de la crisi

A primera vista, la crisi econòmica internacional, l'esclat de la bombolla immobiliària local i l'augment consegüent del deute de les administracions, són males notícies per a la recerca científica a Catalunya. En el format més moderat, aquesta impressió es basa en el fet que, atès que la major part de la recerca del país es finança amb fons públics, sembla inevitable que s'imposin estalvis en investigació. Fent servir termes més descarnats, hi ha qui defensa que tot això de la R+D és un caprici de ric, i que hi ha despeses que s'han de prioritzar per sobre dels capricis. Des de la SCB no volem entrar en aquesta discussió. El que sí que ens sembla important és fer notar la gran oportunitat que representa aquesta crisi. Oportunitat d'aturar-se i revisar si tot el que s'ha fet, que és molt, s'ha fet prou bé; oportunitat de destriar allò que cal consolidar d'allò que cal reformar i, potser, del que cal retirar.

En la dècada de vaques grasses que acabem de deixar enrere, la recerca a Catalunya ha assolit nivells d'excel·lència internacional que fa tot just una generació semblaven impossibles. Especialment, però no únicament, en l'àmbit de les ciències de la vida. Avui, Catalunya és reconeguda com un node de recerca en l'àmbit europeu, disposa de centres de referència mundial en diverses disciplines i ha fet un gran salt endavant en l'atracció de talent i recursos. Però no ens hem de confondre: el nostre èxit en R+D no és conseqüència de la quantitat de diners gastada, sinó de l'elecció de polítiques encertades i de la seva continuïtat sota diversos governs.

Fa trenta anys, la Llei de reforma universitària i la Llei de la ciència van iniciar la competitivitat en les universitats i en els projectes de recerca, i fa deu anys des de la Generalitat de Catalunya es van impulsar dues innovacions clau.

Primer, la creació d'uns quants centres de recerca amb vocació d'excel·lència que tenien com a característica principal un sistema de gestió privada, allunyada de les limitacions de l'Administració pública. I, segon, la creació d'una institució, la Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats (ICREA), que directament contracta investigadors sense la cotilla d'unes oposicions i els insereix en universitats i centres de recerca del país. Totes dues iniciatives han estat un èxit sense precedents i ha estat una institució externa —el Consell de Recerca Europeu— la que ens ha permès mesurar-ne els resultats. Del total de les alta-

«LA CRISI ÉS UNA OPORTUNITAT,
PERQUÈ FA INEVITABLE ALLÒ QUE,
EN QUAalsevol CAS,
HAURIA ESTAT DESITJABLE.»

ment competitives beques de l'esmentat Consell (*ERC Grants*) que aquests anys han anat a parar a investigadors establerts a l'Estat espanyol, aproximadament dos terços han estat per a investigadors d'institucions catalanes, la gran majoria vinculats a la ICREA o als nous centres d'excel·lència. Els diners esmerçats en la creació d'aquestes institucions són mes o menys equivalents als que altres governs autònoms de l'Estat han invertit en R+D. El seu èxit diferencial, doncs, es basa en com s'han emprat els diners i no pas en la quantitat gastada. Pensem, per exemple, en el retorn de la inversió. Només les *ERC Grants* aconseguides per una trentena d'investigadors ICREA ja dupliquen el pressupost anual de la Generalitat per al conjunt de la institució, que compta amb uns dos-cents cinquanta professors d'investigació.

Tot i l'incert indiscutible d'aquestes polítiques, també n'hi ha hagut d'altres

de menys reeixides, com ara la proliferació excessiva de graus, màsters universitaris i programes de doctorat, que ja sumen més de mil i que imposen un cost enorme al sistema sense que els ciutadans n'obtinguin uns rèdits clars; o com la *funcionarització* de les nostres universitats, en contra de l'esperit de la Llei d'universitats de Catalunya, que pretenia un equilibri entre professorat funcionari i contractat més proper al d'altres països de referència. Cal, doncs, fer una pausa i avaluar. Els dos punts anteriors, per exemple, mostren com n'és, d'urgent, una reforma de la governança de les universitats, on es produeix prop del 60 % de la recerca competitiva del país.

La crisi és una oportunitat, perquè fa inevitable allò que, en qualsevol cas, hauria estat desitjable. Aquest és el repte del nou Govern de la Generalitat. A més d'una política d'estalvi, hem de procurar fer possible una política de prioritització i optimització de despesa. Per usar un símil financer, molt adequat als temps que corren, hem d'aprofitar que cal retallar despeses, la qual cosa implica vendre determinades accions, per reordenar la nostra cartera de valors i adaptar les nostres inversions al context internacional en què volem competir. Des de la SCB demanem que aquesta reinversió es plantegi afavorint els valors de l'excel·lència, l'eficiència, la flexibilitat, la cooperació, la internacionalització i, sobretot, la confiança en el talent i l'esforç dels professors i investigadors, que el sistema ha sabut convertir en el motor del nostre èxit. Si ho fem, sortirem reforçats de la crisi. |

Arcadi Navarro

Vicedirector de l'Institut de Biologia Evolutiva (UPF-CSIC)